

Nr 3.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp, m. m.

Genom en den 2 januari 1953 dagtecknad proposition, nr 12, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

Förordning

angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

1 §.

Kvinna, som — — — — — av statsmedel.

Mödrahjälp lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, till ett sammanlagt värde av högst *fyr*hundra eller, vid flerbörd, högst *fem*hundra kronor.

Mödrahjälp lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster, till ett sammanlagt värde av högst *sex*hundra eller, vid flerbörd, högst *åtta*hundra kronor.

Mödrahjälp må, — — — — — efter nedkomsten.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1953 men äger icke tillämpning i fall, då barnsörden ägt rum före nämnda dag.

¹ Senaste lydelse av 1 § se SFS 1949:147.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1, bilaga 7, punkt 13, föreslagit riksdagen att under femte huvudtiteln till *Mödrahjälp* för budgetåret 1953/54 anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor.

Propositionen nr 12 har hänvisats till lagutskott och tilldelats andra lagutskottet. Enligt överenskommelse mellan statsutskottet och andra lagutskottet har sistnämnda proposition samt ovannämnda punkt i statsverkspropositionen hänskjutits till behandling av sammansatt stats- och andra lagutskott.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen nr 12 framlagda lagförslaget, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas nedan, hänvisa till propositionen.

Höjning av mödrahjälpens maximibelopp.

Gällande bestämmelser.

Enligt *förordningen den 11 juni 1937 om mödrahjälp* (nr 339; ändr. nr 786/1940, 228/1944, 147/1949 och 242/1950) må kvinna, som i anledning av havandeskap eller barnsbörd är i uppenbart behov av understöd, tillerkännas mödrahjälp av statsmedel. Hjälpen lämnas i den form, som för varje särskilt fall finnes lämpligast, i en eller flera poster till ett sammanlagt värde av högst 400 kronor eller, vid flerbörd, högst 500 kronor. Mödrahjälpsverksamheten administreras lokalt av barnavårdsnämnderna ävensom av särskilda mödrahjälpsnämnder, en för varje landstingsområde och varje stad, som ej deltagar i landsting. Socialstyrelsen utövar tillsyn över verksamheten.

Mödrahjälpens nuvarande maximibelopp fastställdes år 1944. Dessförinnan utgjorde hjälpens högsta belopp enhetligt 300 kronor.

Åren 1949—1951, då antalet levande födda barn utgjorde resp. 120 947, 113 211 och 110 129, beviljades resp. 47 690, 44 977 och 36 304 ansökningar om mödrahjälp. Det genomsnittligt beviljade beloppet per ansökan uppgick till resp. 238, 240 och 241 kronor.

Departementschefen.

När statsmakterna år 1937 beslöt sig för att under namnet mödrahjälp inrätta en särskild ekonomisk stödform för att därmed bidra till att för olika kategorier av barnafödorskor täcka de kostnader, som är förenade med havandeskap och barnsbörd, var syftet att förhindra att de barnafödorskor, som eljest ej hade tillgång till erforderliga medel för ifrågavarande ändamål, skulle behöva vända sig till fattigvården. I enlighet med sitt syfte är mödrahjälpen — i motsats till övriga ekonomiska hjälpformer vid havandeskap och barnsbörd — förenad med en ingående

behovsprövning. En individuell behovsprövning har ansetts naturlig också av det skälet, att en kvinna i den belägenhet, som förutsattes för beviljande av mödrahjälp, mången gång kan tänkas behöva ej blott ekonomiskt bistånd utan även personligt stöd i olika hänseenden.

Ursprungligen utgjorde mödrahjälpens maximibelopp 300 kronor. År 1944 ansågs, med hänsyn till ditintills inträdda prisstegringar, en höjning av maximibeloppet påkallad, och sedan nämnda år är mödrahjälpen maximerad till 400 kronor eller vid flerbörd 500 kronor. Hjälpen lämnas i stor utsträckning in natura och utgår i allmänhet till kostförbättring, hemhjälp, inackordering, moderns och barnets utrustning samt tandvård.

Att mödrahjälpen verkligen fyllt ett behov framgår redan av den omfattning, vari mödrahjälp beviljats. Under de senaste åren har sålunda omkring en tredjedel av hela antalet barnaföderskor i landet kommit i åtnjutande av sådan hjälp. Det genomsnittligt beviljade beloppet har under dessa år hållit sig omkring 240 kronor. I de särskilda fallen förekommer emellertid — helt naturligt — stora differenser mellan de beviljade beloppen.

Främst med hänsyn till levnadskostnadsutvecklingen sedan år 1944 men även för att åstadkomma en mera effektiv hjälp för de ekonomiskt sämst ställda har socialstyrelsen nu föreslagit en höjning av mödrahjälpens maximibelopp till 600 kronor och vid flerbörd till 800 kronor. Förslaget härom har av dem, som haft att yttra sig däröver, allmänt tillstyrkts. Statskontoret har emellertid pekat på att det genomsnittliga värdet av mödrahjälpen per beviljad ansökning under år 1951 icke uppgick till högre belopp än 241 kronor. Enligt statskontorets mening skulle alltså inom den nuvarande maximigränsen utrymme finnas för ett hänsynstagande till inträdda prisstegringar. Härvid bör dock observeras att antalet fall, då maximigränsen tangerats under senaste åren uppgått till bortåt 20 procent av antalet beviljade ansökningar och att utredningen i ärendet visar att förefintliga hjälpbehov kan vara av sådan storlek, att deras tillgodoseende skulle kräva ett överskridande av gällande maximibelopp.

Enligt min mening är det därför nu motiverat med en höjning av mödrahjälpens maximibelopp; och jag finner icke den omständigheten, att frågan om den samhälleliga hjälpen vid havandeskap och barnsbörd nu är föremål för en allmän översyn, böra få utgöra ett hinder härför. Med hänsyn till pågående utredningsarbete anser jag mig däremot icke — såsom ifrågasatts av en mödrahjälpnämnd — i detta sammanhang böra närmare ingå på mödrahjälpens utformning.

I fråga om höjningens storlek ansluter jag mig till socialstyrelsens förslag att beloppet sättes till 600 kronor eller, vid flerbörd, 800 kronor. En sådan förhöjning går visserligen något utöver vad som motsvarar den under åren 1944—1952 inträdda prisstegringen, i det att under nämnda år levnadskostnadsindex i 1935 års serie utan skatter och sociala förmåner

stigit från 151 till 213 och konsumtionsprisindex från 158 till 224. För att i de fall, där så verkligen behövs, kunna lämna en effektiv hjälp synes emellertid den föreslagna höjningen motiverad. I detta sammanhang anser jag mig dock böra framhålla att det är uppenbart, att höjningen av maximibeloppet icke kan motivera en allmän höjning av hjälpbeloppen. Den avser endast att ge utrymme för tillgodoseende av behov, som ej kan täckas med nuvarande maximibelopp.

Erforderlig författningsförändring torde böra träda i kraft den 1 juli 1953. Ändringen torde emellertid icke böra tillämpas i fall då barnsbördan ägt rum före nämnda dag.

Anslag.

Anslaget *Mödrahjälp m. m.* är för innevarande budgetår upptaget med 10 000 000 kronor.

Socialstyrelsen har till ledning för bedömning av anslagsbehovet lämnat följande uppgifter.

År	Antal levande födda barn	Beviljade ansökningar om mödrahjälp	Genomsnittligt belopp per beviljad ansökan kronor
1949	120 947	47 690	238
1950	113 211	44 977	240
1951	110 129	36 304	241

Styrelsen uppskattar antalet beviljade ansökningar under budgetåret 1953/54 till ca 43 000. Styrelsen har med anledning av Kungl. Maj:ts uppdrag den 5 maj 1952 till mödrahjälpnsnämnderna utsänt nya normer för prövning av behov av mödrahjälp. Till grund för de nya normerna har lagts de tidigare normerna från år 1947 med en förhöjning av 35 procent. Styrelsen anser det inte möjligt att f. n. göra något uttalande om det genomsnittliga beloppet per beviljad ansökan efter den sålunda vidtagna ändringen av normerna. Än mindre kan styrelsen göra några beräkningar om man höjer maximibeloppet i enlighet med det nu framlagda förslaget. Styrelsen anser vid sådant förhållande, att anslaget bör uppföras med 15 000 000 kronor.

Departementschefen har i statsverkspropositionen uttalat, att han icke finner den av socialstyrelsen föreslagna uppräknningen erforderlig, och därtill anfört följande. »Utgiften under anslaget uppgick under budgetåret 1951/52 endast till ca 7 900 000 kronor. Den förutnämnda höjningen av maximibeloppen är icke avsedd att motivera en allmän höjning av hjälp-

beloppen utan endast att ge utrymme för behov, som ej kan täckas med nuvarande maximibelopp. Med hänsyn härtill och till det alltjämt sjunkande antalet födelser synes det tillräckligt, att anslaget uppföres med oförändrat belopp.»

Utskottet.

Mödrahjälpens nuvarande maximibelopp, 400 kronor eller vid flerbörd 500 kronor, fastställdes 1944. Sedan dess ha de kostnader, som äro förknippade med havandeskap och barnsbörd, undergått en avsevärd stegring. Detta har medfört, att i allt fler fall maximigränsen för hjälpen nåtts och att i dessa fall mången gång hjälpbehov förelegat utan att kunna tillgodoses. Det må nämnas, att av samtliga sökande, som år 1950 beviljades mödrahjälp, 18,4 procent erhöilo sådan hjälp till maximibelopp.

Med hänsyn till dessa förhållanden är en uppräknig av maximibeloppen av största vikt. Den nu föreslagna höjningen av övre gränsen till 600 kronor och vid flerbörd till 800 kronor tar främst sikte på att kompensera för de ökade kostnader, som mödrarna till följd av prisutvecklingen sedan 1944 få vidkännas. Såsom departementschefen anfört går förslaget emellertid något utöver vad som motsvaras av den under åren 1944—1952 inträdda prisstegringen. Härigenom beredes möjlighet till effektivisering av hjälpen till de ekonomiskt sämst ställda. Utskottet tillstyrker därför den föreslagna höjningen.

I detta sammanhang har utskottet även velat något beröra den fortsatta tillämpningen av bidragsreglerna i mödrahjälpsförordningen. Såsom departementschefen uttalat avser höjningen av maximigränserna endast att giva utrymme för tillgodoseende av behov, som ej kunnat täckas med hitillsvarande maximibelopp. I och för sig motiverar givetvis höjningen av maximibeloppen icke en allmän höjning av hjälpbeloppen. Det undandrager sig emellertid utskottets bedömande om den nuvarande maximeringen av mödrahjälpen vid utformningen av socialstyrelsens normer för mödrahjälpsverksamheten inverkat generellt nedpressande av de däri upptagna beloppen. Skulle så vara fallet, torde en omprövning av normerna i deras helhet vara motiverad.

Vad slutligen gäller anslagsfrågan finner utskottet sig böra godtaga de skäl, departementschefen i statsverkspropositionen anfört för bibehållande av anslaget till mödrahjälp vid det tidigare upptagna beloppet 10 000 000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte antaga det genom propositionen nr 12 framlagda förslaget till förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 11 juni 1937 (nr 339) om mödrahjälp;

B. att riksdagen måtte till Mödrahjälpen för budgetåret 1953/54 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 000 000 kronor.

Stockholm den 3 mars 1953.

På sammansatt stats- och andra lagutskotts vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från statsutskottet: herrarna Mårtensson i Uddevalla*, Ivar Andersson, Bergh, Erik Svedberg, Rubbestad och fröken Elmén;

från andra lagutskottet: herrarna Norman, Sten, Wahlund*, Hagård, fru Sandström* och herr Andersson i Alfredshem.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
